

מהספר העתידי רמזי טעם עם טעם לשב"ח מאת שלום המאירי, אשמח לתגובות במייל: shalom303@gmail.com

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר (שְׁמוֹת ו, י)

בפסוק שכיח זה אין טעם "זקף קטן". לעומת זאת בפסוק דומה (ויקרא י, ח) וַיְדַבֵּר יְהוָה (מנח זקף קטן) אֶל אֶהְרֹן (טפחא) לֵאמֹר, יש טעם זקף קטן וכן טפחא בשמו של אהרן.

זאת ועוד, גם בפסוק הנדיר¹ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר אין זקף קטן, ולעומת זאת בפסוק דומה (יהושע ד, טו) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר, יש זקף קטן?²

בהסבר הדבר כתב רבי מנחם עזריה מפאנו, רמ"ע, בספר עשרה מאמרות (מאמר חקור דין ד' פרק ו'): ואין להתעלם ממה שדקדק בעל הטעמים בפסוק וידבר ה' אל משה לאמר בכל מקום שהוא, שאין בו טעם מפסיק זולתי טפחא במלת ה'. אבל בפסוק וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה לֵאמֹר (במדבר כז, טו) יש זקף קטן במלת משה, וטפחא תחת ה' וכמותו וידבר ה' אל אהרן לאמר (ויקרא י, ח) וכן וידבר ה' אל יהושע לאמר (יהושע כ, א) יש זקף קטן אצל ה' וטפחא גבי אהרן וגבי יהושע.

מבאר את דבריו מגיני שלמה³, רבי יהושע ב"ר יוסף אב"ד קראקא (מחבר ספר מגיני שלמה על הש"ס ושו"ת פני יהושע), שההבדל בין הפסוקים הוא שבפסוק "וַיְדַבֵּר יְהוָה" (מרכא טפחא) אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר, אין בין מלת ה' ובין 'אל משה' טעם מפסיק, להורות שעיקר הדיבור של הקב"ה, היה למשה, ולא שהדיבור היה כמדבר בפני עצמו ומאיליו נשתמע למשה, אלא שהדיבור היה כאיש המדבר לחבירו. אבל בפסוק וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה לֵאמֹר (במדבר כז, טו) יש זקף קטן במלת מֹשֶׁה כאילו הוא מפסיק, שלא היה מדבר אליו, אלא שהיה מדבר צרכיו, רק שנשמע הקול להשם יתברך, ולכן ג"כ זקף קטן במלת ה' שאצל אהרן, להורות כמו שאמרנו שלא היה הדיבור לאהרן ממש אלא שהקב"ה דיבר והקול נשמע לאהרן.

כלומר הדבור של ה' אל משה היה בדרגת נבואה שלא הגיעו אליה אחרים⁴.

שלום המאירי

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה לְפָנָי יְהוָה לֵאמֹר הֲאֵן (מהפך) בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמְעוּ אֵלַי וְאִיךָ יִשְׁמְעֵנִי פְרָעָה וְאֲנִי עֶרְכָּ שְׁפָתַיִם (שְׁמוֹת ו, יב)

רבי יצחק משולם הולנדר מבאר⁵ שמשה אומר שהוא מבטא "אין" במקום "הן". ע"כ.

¹ נמצא חמש פעמים בתורה: שמות לא, יב; במדבר ז, ד; במדבר טו, לז; במדבר כז, ו; במדבר לא, כה.

² וכן יהושע ד, א.

³ עשרה מאמרות כרך א', מכון ישמח לב – תורת משה, ירושלים תש"ס, עמ' רס"ד.

⁴ ראה עוד לקמן ויקרא י, ח. וראה מה שהבאנו לעיל שמות ג, ד בענין 'וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מֹשֶׁה', ללא הפסק בין השמות.

⁵ רקועי פחים, רבי יצחק משולם הולנדר, לונדון תשיז, עמ' פב: "הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמענו פרעה נראה לפרש ע"פ משנה עדיית פ"א 'הלל אומר מלא הין מים שאובין פוסלין המקוה אלא שחייב אדם לומד בלשון רבו', וכתב הברטנורא בשם הרמב"ם שמפני שהיו שמעיה ואבטליון גרי צדק לא היו יכולין להוציא מפייהם מילת הין והיו אומרים אין במקום הין כדרך בני אדם שאין יכולים לחתוך באותיות אחה"ע, והיה הלל גם הוא אומר 'אין' כרבותיו שמעיה ואבטליון [והוסיפו את המלה 'מלא' כדי שיבינו שכוונתם למידה 'הין' ולא למלת השלילה 'אין' (ש.ה.)] וז"פ הן בני ישראל 'לא' שמעו

מהספר העתידי **רמזי טעם עם טעם לשב"ח** מאת שלום המאירי, אשמח לתגובות במייל: shalom303@gmail.com

ונרמז בטעמים: **הָאֵן** (מהפך) בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא, בני ישראל שמעו במקום "הן" את המשמעות **ההפוכה** "אין" כלומר "לא".

שלום המאירי

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה לְפָנָיו יְהוָה לֵאמֹר הֲאֵן (מהפך) **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמְעוּ אֵלַי וְאִיךָ יִשְׁמְעֵנִי**
פְּרָעָה וְאֲנִי עֶרְל שְׁפָתַיִם (שְׁמוֹת ו, יב)

רבים⁶ תמהו, הרי הקל וחומר נפרך, שהרי בבני ישראל נאמר נימוק "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה", מה שאינו שייך בפרעה.

"פני מנחם", **רבי פנחס מנחם אלתר**, שואל⁷, מדוע אכן יש לכל קל וחומר פירכא? ומבאר ע"פ המובא בספרים⁸ שמידת קל וחומר מעוררת רחמים, וזהו הטעם שאמר משה רבינו ע"ה את דבריו בדרך קל וחומר כדי להפוך הכל לרחמים והפירכא שיש על כל קל וחומר הוא לימוד זכות שאפילו אם יש על האדם פירכא, מכל מקום יכולים להפוך לרחמים. ע"כ.

ונרמז בטעמים: **הָאֵן** (מהפך) בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, משה רצה **להפוך** את הדין לרחמים, ע"י הקל וחומר.

שלום המאירי

אלי, מפני שאין אני יכול לומר 'הן' רק 'אין', דמשמע 'לאו' היפך מ'הן' ולא הבינו אותי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים באותיות אחה"ע".

⁶ ראה **רבי אליהו מזרחי** כאן: "מפני שכבר כתב למעלה 'ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה', שזו היא פרכתו של קל וחומר, דאיכא למפרך, מה לישראל שכן היה להם קוצר רוח, ודין היה להם שלא ישמעו, אף על פי שהוא לטובתם, תאמר לפרעה שאין לו קוצר רוח ויש לו לשמוע אף על פי שהוא לרעתו".

⁷ **ליקוטי יהודה** מהדורה חדשה שמות, מהד' רבי שמואל שמריה היינה ורבי דוד אברהם מנדלבוים, בני ברק תש"ע, עמ' סז: "**הפני מנחם** ז"ל כותב בענין זה וחשבתי מדוע אכן יש לכל קל וחומר פירכא אלא שקל וחומר הוא דבר המובן בשכל אנושי ורצתה התורה להראות ששכל אנושי הוא מוגבל ויתכן עוד על פי דאיתא בספרים שמידת קל וחומר מעוררת רחמים וזהו הטעם שאמר משה רבינו ע"ה את דבריו בדרך קל וחומר כדי להפוך הכל לרחמים והפירכא שיש על כל קל וחומר הוא לימוד זכות שאפילו אם יש על האדם פירכא מכל מקום יכולים להפוך לרחמים".

⁸ ראה **אור תורה**, רבי דב בער ב"ר אברהם, המגיד ממזריטש, הוצאת קה"ת, התשסו, סוף פרשת בהעלותך: "ואביה ירק ירק וגו' הלא תכלם שבעת ימים, קל וחומר לשכינה י"ד יום. וקשה למה לא נכתב בתורה מה שהשיב הקב"ה למשה ק"ו לשכינה י"ד יום, מה השיב לו מדרך הראיות". הובא בשמו **בעבודת ישראל**, רבי ישראל מקוזניץ, פ' מקץ ד"ה הן כסף (ובאר שם שהאחים פתחו במידת קל וחומר, הן כסף וכו' כדי לעורר את מדת הרחמים הראשונה שכנגד מידת קל וחומר), וכן הובא **באורח לחיים**, רבי אברהם חיים מזלוטשוב, תחילת פנחס (ראה שם גם וארא: ירושלים תשך עמ' קכא). ובערבי נחל תחילת ויצא.